

ר' מאיר פלאי ז"ל בעל "מסדה" שלושים לפטירתו

— מאת פרופ' יוסף קלוזנר —

ל"מסדה" הוצאות ספרים בארץ, שני סו להפריח שממה תרבותית זו, וזכותן גדולה, אך הצלחתן היתה מועטת. ור' אז באה "מסדה" והגדילה לעשות. היא שיחררה את הקורא העברי מפחד הסיכון שבהוצאת ספר עברי. היא הוכיחה, שאין לספר סיכויים להימכר במספר טפסים הגון אלא אם הספר עצמו הוא הגון מבחינת תכנון וסיגנון. ובמשך 36 שנים הגיע מספר הספרים, שהוציאה "מסדה" בכל ענפי הספרות והמדע — לאלפים. וגולת הכותרת של הוצאתה היא ה"אנציקלופדיה העברית" הגדולה, שיכולה להתחרות באנציקלופדיית הגדולות ביותר של אומות העולם. וזאת עשו אנשי "מסדה" בארץ קטנה ועניה. שמספר תושביה גם היום הוא פחות משני מיליונים, ומחצה מהם הם פליטים מארצות שונות, שמשתמשים לפי חשבוני ב־17 לשונות שונות. הוצאת "מסדה" מיסודם של משפחת פלאי עשתה והצליחה, הצליחה ברוח וגם בחומר. זהו פעלם המבורך של רבי מאיר פלאי ז"ל, שהלך לעולמו לפני שבועות־מספר, ורעייתו גברת ברכה רב בת המרץ והפעילות תיבדל לחיים. ב־זה הציג לו המנוח מצבת־נצח, שלא תישכח. הוא ייזכר תמיד בתולדות ה־תרבות העברית בארץ כמפריח השממה של ספרותנו הלאומית במשך 36 שנים ויותר. כי "מסדה", ילדת־הטפוחים של ר' מאיר פלאי ז"ל, תוסיף לה־הפריח את הספרות העברית, להרחיבה ולכנותה על־ידי כל משפחת־פלאי ו־תהיה לברכה רוחנית בקרב ארצנו ו־בתוך עמנו לכל תפוצותיו, ותמיד ייזכר שמו של המנוח, שהיה מסור ל־עבודת־התרבות בכל לבו ונפשו, לת־הילה ולברכה.

העתונים הישראליים בכל הלשונות מלאים תהילתם של מפריחי־השממה ב־מדינת־ישראל. ובצדק. שהרי הפעולה הממשית, שאדם יכול לפעול בעולם־המציאות, היא לגדל שתי שבלים במ־קום שהיתה צומחת שבולת אחת ופעור לה גדולה זו היא להצמיח שתי שבלים במקום שלא צמח קודם כלום, במקום ציה ושממה. אם יש למדינת ישראל הצעירה במה להתפאר בפני כל העור־לם הרי זו הפרחת השממה של 40 דור בארץ עזובה וחרבה.

ואולם בא"י העברית חיים וקיימים מיום שקמה הארץ לחיים חדשים גם מפריחי־שממה רוחניים. אלה הם מחיי הספרות העברית ע"י פעולה דומה לזו של מפריחי השממה הארצית.

בשנת 1922 החלו מר מאיר פלאי ז"ל וגברת ברכה פלאי תיבדל לחיים ארוכים במלאכת הקודש של הפצת ה־ספר העברי ובשנת 1932 יסדו את הוצאת־הספרים "מסדה". אני זוכר יפה את המצב של הספרות העברית באותן השנים. לפני 36 שנים היו בארץ כ־100,000 יהודים, אם איני טועה, לא יותר, היודעים עברית מבני העם היהודי, שמנה אז, קודם השואה, 16 מיליון יהודים ויותר, לא יכלו לקנות ספר עברי, שהודפס בא"י, מפני שער־הכסף הנביה של הלא"י של אז, בעוד שבמזרח־אירופה, מושבים של רוב הקוראים העבריים, היה שער־הכסף גמוך מאד, באנגליה, באמריקה, ובגרמניה ובאפ־ריקה הדרומית היה כאז כן עתה, לצד ערנו, מספרם של הקוראים העבריים מועט מאד, סופר עברי, ובייחוד חר־קר, כותב ספרים מדעיים בעברית, לא היה מוצא מו"ל אף לספר מובחר. ה־סופרים היו מתחננים אל המו"ל, ש־ידפיסו את ספריהם, ויהא באילו תנאים שיהיו ולא היה להם שומע מפני הסיכון שבדבר, שאף הספר הטוב ב־עברית לא ימצא לו קונים במספר, ש־יכסה על הוצאות הדפוס והנייר. הספ־רית העברית היתה אז מדבר־שממה במלוא המובן של המלות הללו. קדמו